

Sp. 541. Tillaga til þingsályktunar [339. mál]
um bókmenntaverðlaun Norðurlandaráðs.

Flm.: Halldór Blöndal, Árni Johnsen, Birgir Ísl. Gunnarsson,
Eyjólfur Konráð Jónsson, Salome Porkelsdóttir.

Alþingi skorar á ríkisstjórnina að beita sér fyrir því að reglum um tilhögun bókmenntaverðlauna Norðurlandaráðs verði breytt á þann veg að Íslendingar leggi bókmenntaverk sín fram á íslensku. Að öðrum kosti sé þeim heimilt að leggja fram þýðingar á ensku, frönsku eða þýsku engu síður en dönsku, norsku eða sænsku.

Greinargerð.

Að því hníga þung rök að íslensk skáld séu hjartfólgnari þjóð sinni en gerist meo milljónaþjóðum enda er skáldskaparhefð okkar rík og jafngömum fyrstu byggð hér á landi. Tungan er torlærð og skilin af fáum mönnum erlendum svo að þeir geti notið bókmennta okkar til hlítar. Hvort tveggja veldur því að þjóðinni er annt um sóma skálda sinna á erlendum vettvangi en þau eru hins vegar ekki metin af verkum sínum þar eins og þau eru skrifuð á íslensku.

Bókmenntaverðlaun Norðurlandaráðs eru veitt árlega og ber hverri þjóð að leggja fram tvö skáldrit á þeim tungum sem talaðar eru í Danmörku, Noregi eða Svíþjóð. Finnar hafa þá sérstöðu að ríkismálin eru tvö, sænska og finnska, og margir þeirra jafnvígir á hvort þeirra

sem er, enda eiga þeir athyglisverða bókmenntahefð að baki á þeim tungum báðum. Færeyingar skrifa dönsku og færeysku jöfnum höndum enn sem komið er. Af þeim sökum er auðvelt fyrir finnskt skáld eða færeyskt að fá verkum sínum snúið á sænsku eða dönsku og leiðréttu þýðingarnar og lagfæra eftir því sem þörf krefur.

Þetta horfir öðruvísi við okkur Íslendingum. Dönsk tunga hefur aldrei fest hér rætur og enginn stafur er fyrir því að hún sé okkur tamari en til að mynda enska, franska eða þýska, þó svo að við höfum deilt konungi með Dönnum svo öldum skiptir.

Að sjálfsögðu hljótum við Íslendingar að minna á að íslenskan geymir ein sem lifandi mál elstu skáldverk og bókmenntir norrænna manna. Fyrir þá sök ætti metnaður allra norrænna þjóða að standa til þess að íslensk tunga sé virt til jafns við aðrar tungur norrænar þegar að því kemur að úthluta bókmenntaverðlaunum Norðurlandaráðs. Skiptir í því efni ekki máli þótt Íslendingar séu færri en Danir, Norðmenn eða Svíar.

Þótt það sé glögg af íslenskum sjónarhól að íslenska skuli jafngild öðrum tungum norrænum til bókmenntaverðlauna eru flutningsmenn við því búnir að andmælum verði hreyft gegn því af mörgum þingmönnum í Norðurlandaráði svo að málið dagi þar uppi eða falli. Þær mótbáur hafa m. ö. o. heyrst að íslenskan sníði öðrum þjóðum á Norðurlöndum of þröngan stakk, þ. e. þær yrðu að ganga undir það jarðarmen að í dómnefnd veldust einungis þeir sem vald hefðu á þessari fjarlægju tungu, íslenskunni, þvílíkir menn séu fágætir svo að valið yrði einhæft um of þegar til lengdar léti. Með sömu rökum má segja að úrval þeirra, sem færir eru um að snúa íslenskum skáldritum á tungur Dana, Norðmanna eða Svía, sé bundið við fáa einstaklinga svo að hætt sé við að þýðingarnar verði einhæfar þegar fram í sækir. Flutningsmenn óttast m. ö. o. að íslenskan fái ekki að njóta sannmælis enn um sinn, þó svo að íslensk skáld og rithöfundar gjaldi þess.

Að þessu sinni völdu Íslendingar *36 ljóð* eftir Hannes Pétursson og *New York* eftir Kristján Karlsson vegna veitingar bókmenntaverðlauna Norðurlandaráðs. Hannes Pétursson lagði stund á germönsk fræði og bókmenntir í Þýskalandi, Kristján Karlsson bjó um árabíl vestanhafs og hefur gefið út ljóð á íslensku og ensku enda jafnvígur á þær tungur báðar. Eins og skilyrðin eru var sú leið lokuð að hann sneri ljóðum sínum sjálfur á ensku sem þó verður að ætla að gæfi dómnefnd bókmenntaverðlauna ekki síður hugmynd um gildi ljóða hans en þýðing annars manns á sömu ljóðum á nýnorsku. Höfundareinkennin hljóta að dofna þegar annar maður en höfundur kemur til sögunnar, orðar alla hugsun að nýju og ræður hinni endanlegu gerð ljóðsins.

Einhverjir bestu þýðendur á íslenska tungu, Einar Benediktsson, Skuggi, Magnús Ásgeirsson og Helgi Hálfðanarson spreyttu sig allir á Ferhendum tjaldarans eða Rubáiyát og eru þýðingarnar allar snjallar en bera þó skýr höfundareinkenni sinna þýðenda. Gunnar Gunnarsson skrifaði nær allar bækur sínar á danska tungu og Einar Kvaran, Magnús Ásgeirsson og Halldór Laxness íslenskuðu þær í rómuðum þýðingum en þó var Gunnar ekki í rónni fyrr en hann hafði sjálfur lokið því sama verki.

Flutningsmenn hafa ekki séð þær þýðingar sem að þessu sinni voru lagðar til grundvallar við úthlutun bókmenntaverðlauna Norðurlandaráðs og hafa ekki ástæðu til að ætla annað en þær séu góðar. Þessi tillaga má því ekki skoðast sem gagnrýni á Inge Knutsson og Knut Ødegård.

Ef þingmenn í Norðurlandaráði treysta sér ekki til að falla frá andstöðu sinni við íslenskuna er einsýnt að látið sé á það reyna hvort þeir unni íslenskum skáldum og rithöfundum þeirrar sanngirni að vera ekki rígbundnir við tungur Dana, Norðmanna og Svía. Fyrir þá sök er hér lagt til að Íslendingum verði heimilt að leggja verk sín fram á ensku, frönsku eða þýsku. Með því næst að vísu ekki fullur jöfnuður, fjarri því, en það yrði samt spor í átt til jafnaðar.